

וכוונתו בדבריו "נתנה לבני שבטו" היא לומר שהכהנים לא קיבלו את ספר-התורה במסגרת תפקידם ככהנים, אלא כנציגים של שבט לוי כולו. ולכן מוסיף כאן הכתוב את המלים "בני לוי", כדי ללמדנו שהכהנים ייצגו במעמד זה את השבט כולו.

בכך מיישב רש"י תמיהה יסודית בכתוב: איך ייתכן שכל שאר שבטי ישראל קיבלו את ספר-התורה (באמצעות נציגיהם, זקני ישראל⁴³), ודוקא שבט לוי (מלבד הכהנים שבו) לא קיבל את הספר?

אך לפי דברי רש"י הדבר מובן: כשם ששאר שבטי ישראל קיבלו את ספר-התורה באמצעות הזקנים, כך קיבל שבט לוי את הספר באמצעות נציגיו שלו – הכהנים⁴⁴.

(לקוטי שיחות ח"ט ע' 315 ואילך)

יג

מִקֵּץ שִׁבְעֵי שָׁנִים בְּמֵעַד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה (לא, י)

"בשנה ראשונה של שמיטה, שהיא השנה השמינית. ולמה קורא אותה 'שנת השמיטה'? שעדיין שביעית נוהגת בה, בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית" (רש"י)

צריך ביאור:

43. שהרי הזקנים נבחרו מתוך השבטים (פרש"י בהעלותך יא, כו).
44. ואכן, מצינו מקומות נוספים שבהם הכהנים ייצגו את שבט לוי כולו: (א) בפרשת קורח (יז, יז-יח) – "דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב.. איש את שמו תכתב על מטהו, ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם", וכפירוש רש"י שם: "אע"פ שחילקתם לשתי משפחות, משפחת כהונה לבד ולוייה לבד, מכל מקום שבט אחד הוא"; (ב) בפירוש רש"י בתחילת פרשת בהעלותך – "כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו; אמר לו הקב"ה: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות" – הרי שהדלקת הנרות על-ידי אהרן מהווה פיצוי לאי-השתתפותו של שבט לוי כולו בחנוכת המשכו.

(א) לשם מה האריכות היתרה בדברי רש"י "בשנה ראשונה של שמיטה, שהיא השנה השמינית" – והרי יכול היה לכתוב בפשטות "בשנה השמינית" (כהסבר ללשון הכתוב "מקץ שבע שנים") ותו לא?⁴⁵

(ב) מה ראה הכתוב לרמוז כאן לכך ששמיטה נוהגת "בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית" (הלכה הנלמדת כבר מכתוב קודם – "בחריש ובקציר תשבות"⁴⁶)?

ויש לומר, שכוונת רש"י בדבריו היא להשיב על קושי כללי ביחס למצות "הקהל":

מטרתה של מצות "הקהל" היא – כמפורש בהמשך הכתובים⁴⁷ – "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקים", כלומר – כדי לחזק את יראת ה' בשנים הבאות; מדוע, איפוא, מגדיר הכתוב את זמנה של מצוה זו כסיומה של התקופה הקודמת ("מקץ שבע שנים"), ולא כהתחלתה של התקופה הבאה?

כדי להשיב על כך מאריך רש"י ומפרט – "בשנה ראשונה של שמיטה, שהיא השנה השמינית":

לכל-לראש – זמנה של מצות "הקהל" אכן אינו בסיום השמיטה הקודמת, אלא "בשנה ראשונה של שמיטה" – בתחילת השמיטה החדשה.

והסיבה לכך שהכתוב מכנה זאת "מקץ שבע שנים" (ביטוי שמשמעותו סיום תקופה ולא התחלתה) – היא כדי להדגיש את העובדה ששנה ראשונה זו אינה באה בחלל ריק, אלא היא גם "השנה השמינית", הבאה בעקבות שנת השמיטה.

הסבר הדברים:

שנת השמיטה, שבה הכל פנויים מעבודת האדמה, מוקדשת מטבע

45. ואכן, במשנה ובגמרא (סוטה מא, א) נאמר שזמן מצוה זו הוא "בשמיני" או "בשמינית", מבלי להזכיר שזוהי "שנה ראשונה של שמיטה".

46. תשא לד, כא ובפרש"י.

47. לקמז פסוק יב.

הדברים להתעלות רוחנית ולהתחזקות בלימוד התורה, ביראת ה' ובקיום המצוות; מטרתה של מצות "הקהל" היא לנצל מצב זה של התעלות רוחנית, ולהפוך אותו לבסיס להמשך ההתעוררות וההתחזקות ביראת ה' בשנים הבאות.

זוהי, איפוא, כוונת רש"י בדבריו "בשנה ראשונה של שמיטה, שהיא השנה השמינית": מחד – זמנה של מצות "הקהל" הוא בתחילת השמיטה החדשה, שכן מטרתה של מצוה זו היא לחזק את יראת ה' במהלך השנים הבאות; ומאידך – שנה זו היא גם השנה השמינית, הבאה מיד לאחר שנת שמיטה, עובדה המאפשרת לנצל את ההתעלות הרוחנית בשנת השמיטה כדי להשפיע על השנים הבאות.

לפי זה יתבאר גם המשך דברי רש"י – "ולמה קורא אותה שנת השמיטה? שעדיין שביעית נוהגת בה, בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית":

הכתוב אינו מסתפק בציון העובדה שהשנה השמינית באה לאחר שנת השמיטה ("מקץ שבע שנים"), אלא הוא מוסיף ומציין שחלק מהלכותיה של שנת השמיטה – וההתעלות הרוחנית הבאה בעקבותיהן – נמשכות עדיין בשנה השמינית עצמה, עובדה המחזקת עוד יותר את השפעתה של שנת השמיטה על מצות "הקהל", ובדרך ממילא – על מצבם הרוחני של בני-ישראל בשנים הבאות.

(לקוטי שיחות חכ"ד ע' 197 ואילך; התוועדויות תשמ"ו ח"ד ע' 446 ואילך)

